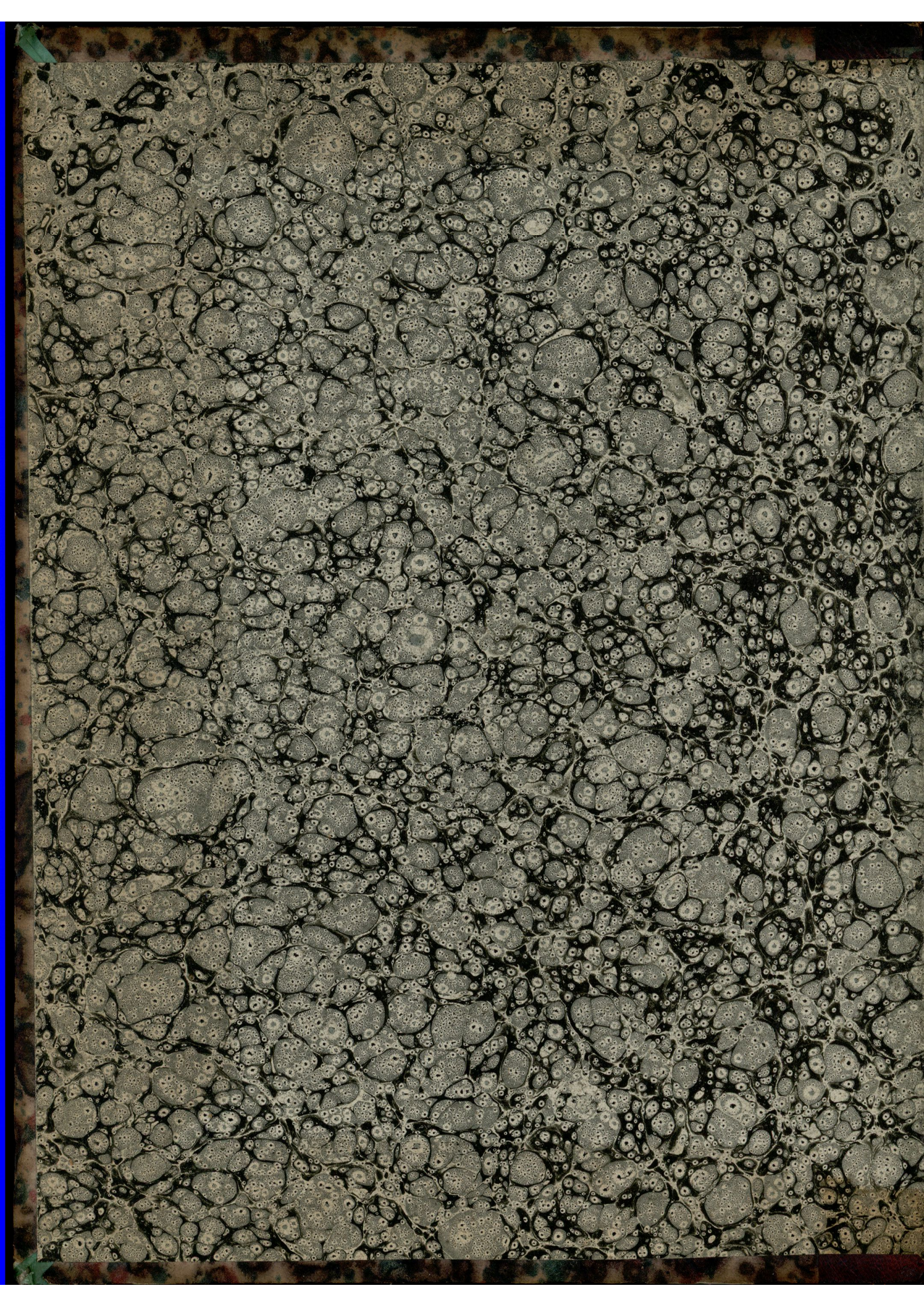

UNIVERSITÉ DE PARIS

DISCOURS ET VERS

BIBLIOTHÈQUE
DE
L'UNIVERSITÉ

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE
13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sib11

SU

Cote

U 59-2 in-4

1153802526

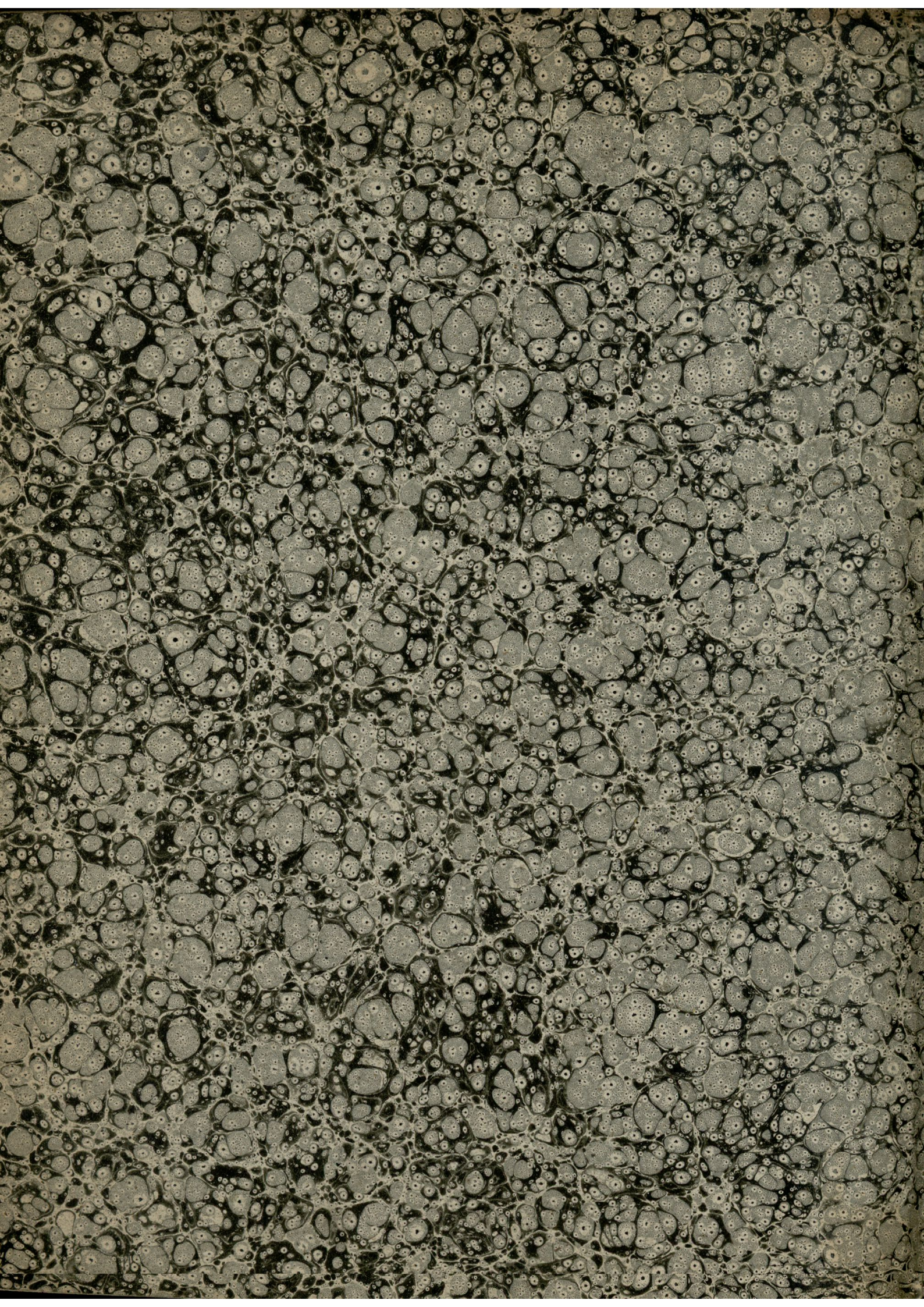
Table

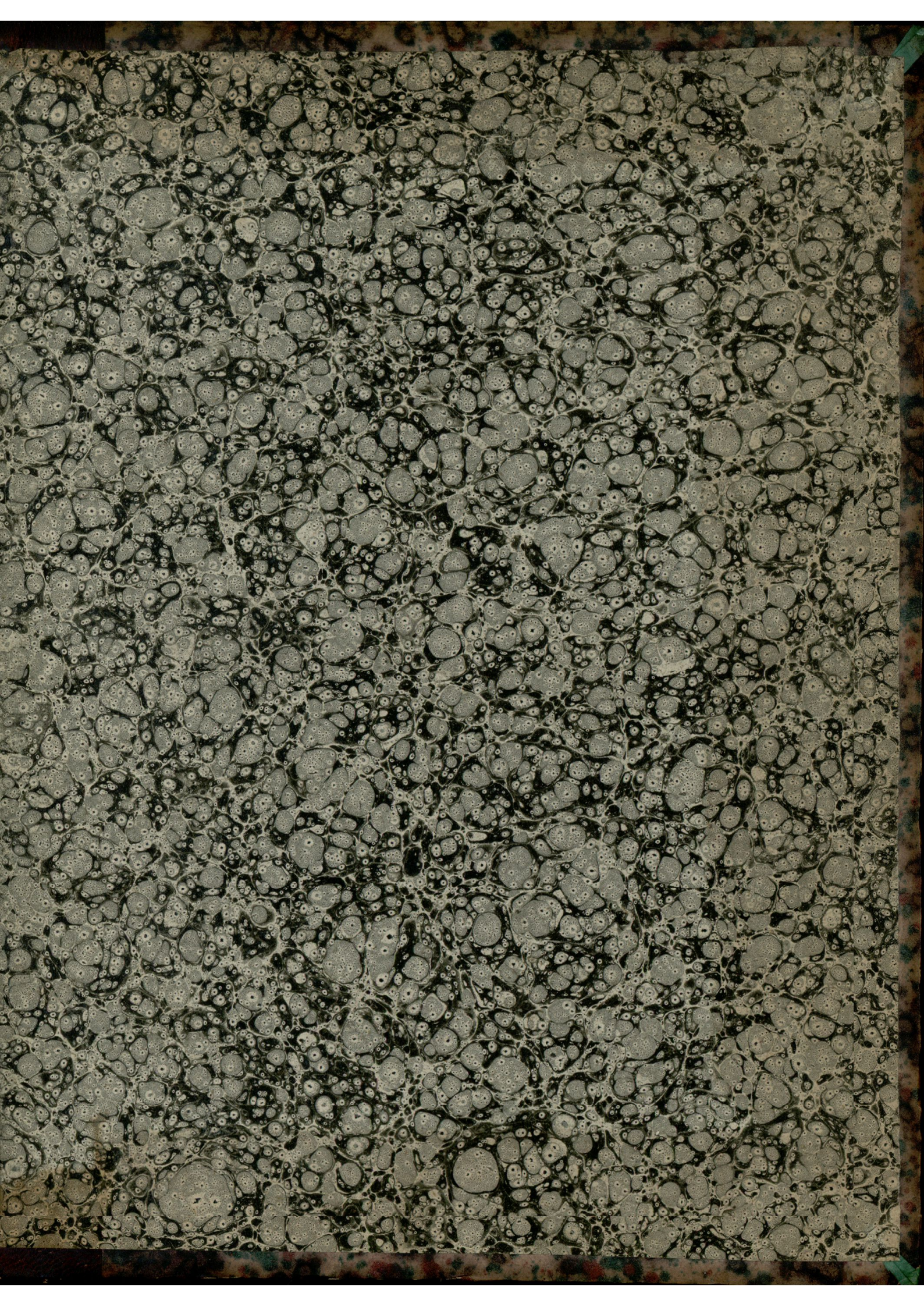
des ouvrages

Contenus dans ce volume.

1° Carvet (Guillelmus)	Sanctissimus D. G. de Lamoignon de Imperatoria quidem in principem denatus Galliarum promotione. 11 Jan. 1683.
2° Bersan (M. A.)	Sereniss. principi Eurenno, Epitaphium.
3° Cavernier. (N)	Oratio funebrius, habita 13 8 ^e 1683 cum Academ. dar. in aede R. N. Ch. Reginae Mariae Theresiae, austriacae.
4° Fencardent.	Eloge du Roi en vers français 1689.
5° Rollin (Car.)	ad ill. Vir. F. M. Le Cellier, marchio de Louvois, cum ejus filius C. de Louvois, Carmen.
6° Bosquillon.	A. M. le M. de Louvois à l'occasion d'un exercice public fait sur les Idylles de Theocrite par M. l'abbé de Louvois. Imitation du latin de Ch. Rollin.
7° Rollin (Car.)	M. abb. C. Le Cellier de Louvois, cum theses philosoph. in colleg. Nazarii tueretur. an. 1692. 9 Cal. 7bris Carmen.
8° Bosquillon	A. M. l'abbé de Louvois, sur la thèse qu'il dedie au Roi. Imitation des Vers latins de Ch. Rollin.
9° Billel (Petrus)	Sophia ad Artes et artes ad Sophiam. Quum C. L. Colbert de Seignelai theses de universa philosophia tueretur in doct. Senaeo. Calend. Aug. an. 1705. Ode
10° Guerin (Fr.)	Musam historiae praesidem. cum C. Coffin. L. Ode. 27 8bris 1710.
11°	Joas, tragedia, pour être représentée au collège d'Harcourt. (Imitation d'Alhalie de Racine)
12° Marin (Lud.)	Ad Joannem Boerinum. Epistola de Festivo. Carmen.
13° Guerin (Fr.)	Carmen, cum... Ludovico XV gratularetur publica oratione Crevier. (S. B. L.)
14° Doree (Car.)	Theatrum sit ne, vel esse possit schola informandis moribus idonea Oratio, habita die 13 martii 1733 in Reg. L. Magni Coll. S. J.
15° Marin (L.)	Regi ob restitutam Valetudinem Ode
16° Les Beuv (Ch)	In restitutam regi Valetudinem. Oratio gratulatoria habita 3. Xbris 1744.
17° Vanvilliers (J)	Ludovico, victori moderato, Oratio habita 4 nonas Octob. 1745.
18° Le Beau (J. L.)	De pace, oratio gratulatoria. habita die 27 feb. an. 1746.

- 19 Le Beau (Ch) De pace. Oratio gratulatoria habita an. 1763.
- 20 Louvel (Nic) De legum et litterarum conjunctione oratio, habita an. 1763.
- 21 Noël Ode sur la naissance de M^{le} le Dauphin.
- 22 Marin. Gamad. Epître aux français, sur la naissance du Dauphin.
- 23 Fresnois (J.B) In ortum sereniss. Delyphini somnium.
- 24 Hanquet In ortum serenissimi Delyphini Ode.
- 25 Richard (N.) Vers sur la naissance, de M^{le} le Dauphin adressés à la reine.
- 26 Sélis. Le prince désiré - conte de fées - présenté à la reine à l'occasion de la naissance du Dauphin.
27. Chivod (M.A.F) Oratio in recentem ortum S. D. habita nomine Univers. in exter. Sorbonae Scholis. 7 Januarii 1782.
- 28 Riquier. (J.F.) Ad Reginam infelicissimum S. Delyphini ortum. Carmen.
- 29 Ode sur la naissance de M^{re} le Dauphin par un étudiant de 19 ans.
30. In ortum sereniss. Delyphini Carmen.
31. Pour la distribution solennelle des prix du collège de Chalons. Exercices franç. pour le 26 Août 1766.
32. Exercice pour la distribution des prix par les écoliers de seconde du collège de Chalons. 24 Août 1768.

H.F.a.u. 9²⁷
O R A T I O

IN RECENTEM ORTUM

SERENISSIMI DELPHINI,

HABITA NOMINE

UNIVERSITATIS,

In exterioribus Sorbonæ Scholis,

Die septimo Januarii, anno M. DCC. LXXXII,

A MARIA - ANTONIO - FRANCISCO CHIVOT,
Humaniorum Litterarum Professore, in Collegio Montacutio,

Jussu Universitatis edita.

PARISIIS,

Apud Viduam THIBOUST, Regis, nec-non Academiæ
Parisiensis Typographum, in Plateâ Cameracensi.

M. DCC. LXXXII.

(1782)

A. Boblet.

O R A T I O

RECEIVED OCT 10 1881

SERENISSIMI DEIPPINI

HABITAT MONIA

UNIVERSITATIS

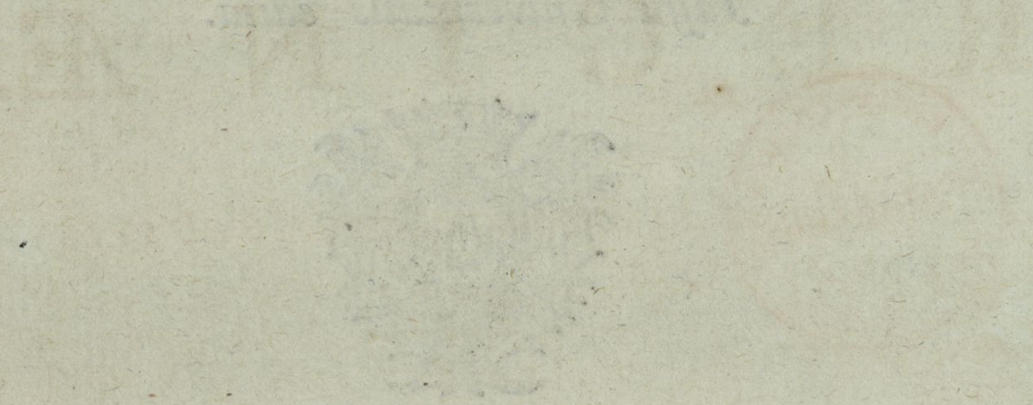
In celebration of the 25th

Anniversary of the birth of

A. MARIA - ANTONIO - FRANCISCO - CHIVOT,

Professor of Literature in the College of

the University of

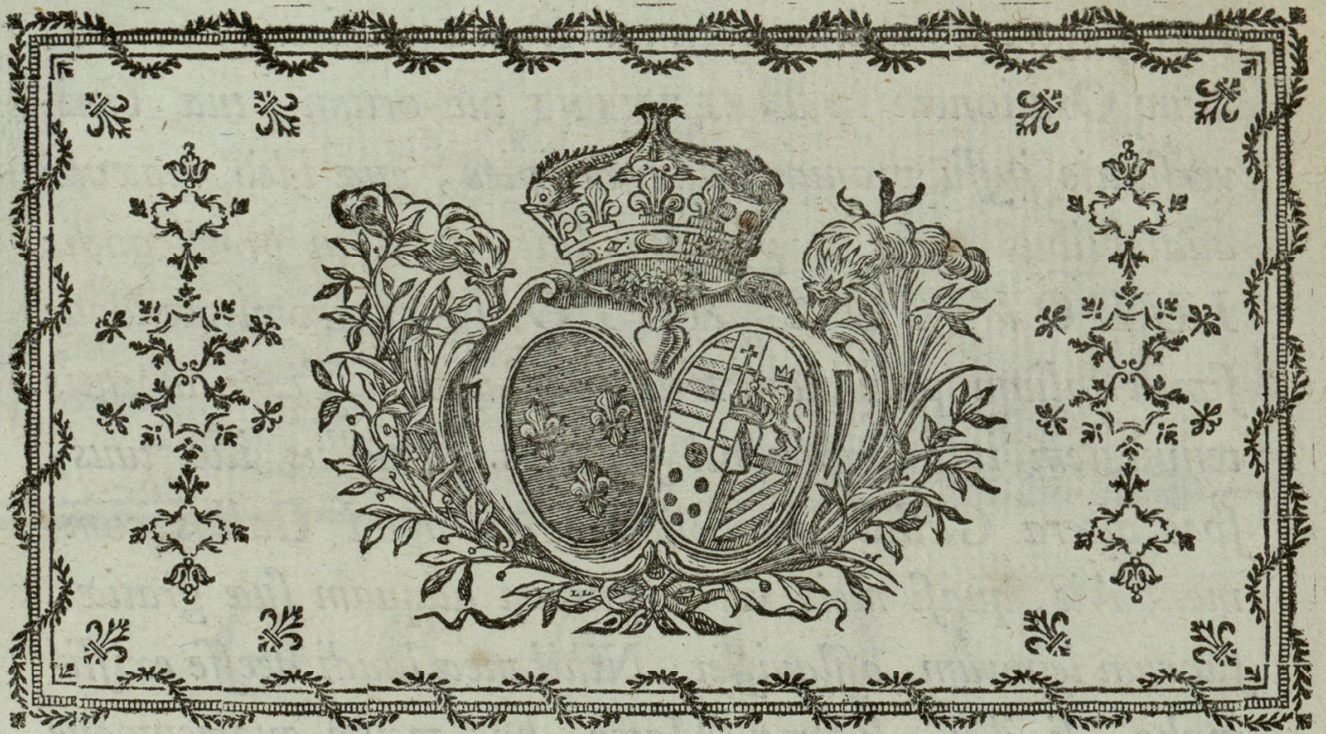
PARIS

Printed by

at the

of

M. DCC. LXXXI

AUGUSTISSIMÆ
R E G I N Æ.

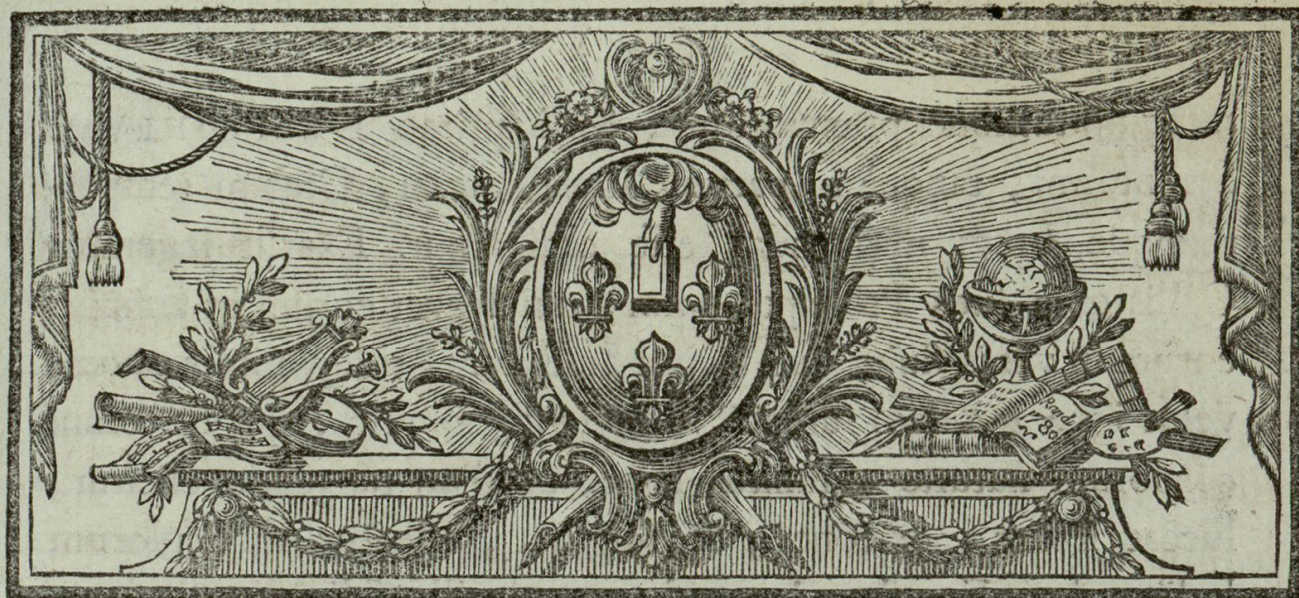
*U*T latinâ linguâ Te alloqui possem, *AUGUSTISSIMA REGINA*, id effecit egregia, quâ usa es & quæ Cæsarum Filiam decebat, institutio; ut verò auderem, suasit ista, quâ Regiam temperas majestatem, singularis humanitas. Mihi quidem illam experiri jam antea contigit, tuoque, non semel, gloriatus sum suffragio. Quibusdam enim meis versiculis, quos ipse tuo judicio subjicere reverebar, tibi tamen per alios offerri curave-

A ij

ram, favere non dedignata es. Benignè igitur, ut spero, hanc Orationem in DELPHINI tui ortum, tuæ Universitatis jussu pronunciatam accipies, quæ ideò maximè audientibus grata & probata fuit, quòd in prædicandis LUDOVICO & ANTONIA promittendoque simili talium parentum Filio versaretur. Texit dicentis tenuitatem ipsa argumenti suavitas. Puellus ille tuus, spes altera Galliæ, præconem suum apud Gallos commendavit, quasi meis verbis partem aliquam suæ gratiæ, suorum leporum, afflavisset. Nihil meæ laudi deesse existimabo, si Tu, Patriæ Mater, hoc meum quaecumque opus Tuo nomine inscribi honestarique, & sic olim Serenissimi, quem Tibi debemus, DELPHINI oculis subjici patiare, ubi adumbratam ille videat imaginem Paternarum Maternarumque virtutum ac publicæ spei, & illas imitando, hanc totam impleat. Hoc à te precatur & sperat Universitatis nomine, Tibi,

AUGUSTISSIMA REGINA,

Addicissimus devotissimusque
CHIVOT.

ORATIO

IN RECENTEM ORTUM

SERENISSIMI DELPHINI.

DUM repetito tormentorum fragore utriusque orbis littora personarent, &, sæviente medios inter fluctus belli incendio, per immensam æquoris latitudinem Gallorum cogitationes evagarentur; ecce ad unius puelli vagitum conversæ omnium mentes, & à tetro præliorum spectaculo avocatae, in cunarum regiarum conspectu suavissimè conquiescunt: ILLUSTRISSE SENATÛS PRINCEPS, ILLUSTRISSE PRÆSIDES INFULATI, SENATORES INTEGERRIMI, VIRI OMNIUM ORDINUM SPECTATISSE. Nascitur tandem pretiosus & fatalis Infans, tantarum rerum successor, tot petitus votis, ipsâque nascendi morâ commendatus. Exoritur quasi sidus quoddam in procellâ fulgens,

tranquillitatisque prænuntium , & è primo DELPHINI verè Serenissimi , tanquàm parvuli Jovis, arrisu, Cœlum tempestatesque brevi mitigandas esse ominamur. Exarsit ingenitus Gallis ergà suos Principes amor, qui fervet eorum in animis, eorum in venis fluit, quo vivunt ac spirant, totique imbuuntur, velut igne quodam arcani illius ignis æmulo , qui sic omni corporum naturæ admixtus latet, ut dùm tangendo elicitur, luceat statim , & tonet , & fulguret , effector miraculorum ludibundus. Eundem in modum amor ille felici nuntio, ceu magicâ vi excitatus se protulit, in eam erupit lætitiâ, quæ totum hoc, quâ patet, Imperium celerrimè pervolavit, omnium pectora commovit sensu acerrimo, subitâ fulminatione hinc & illinc detonuit, in stridentes exsilivit flammæ tractus, quibus ipsa nox splenderet : neque ullus totâ in Galliâ fuit, qui, se à communis gaudii contactu segregando, perpetuam hanc feriem & quasi catenam interruperit. Lætantur Provinciæ felices anni ubertatem optatissimo fructu cumulari, lætatur Parisina Civitas illud imperio decus accessisse, quod unum tanta rerum amplitudo desideraret. Tuque, ô Sanctissimum Justitiæ Templum, perennis ara Gallicæ felicitatis, Regum Populorumque conciliatrix & interpres, Curia, tibi, & Regi, & Populo gratularis. Exultat etiam, voti damnata & compos, primogenita hæc Regum Filia Universitas, suâque alacritate adæquat hujus nominis magnitudinem. Illa me suis sensibus meam vocem accommodare voluit, rata videlicet ejusmodi esse hoc argumentum, quo in tractando vel infans Orator disertus videri possit. Ab almâ studiorum parente, coram verendis Legum Ministris, & amplissimâ virorum honestissimorum frequentia, in urbe totius regni Principe, ac tantùm non in ipsius solii gradibus, de Regio

Puero, cujus in capite venturæ ætatis fors tota vertitur, dicere jubeor, ita ut non Academiæ tantum, sed Galliæ interpret esse mihi videar, publicique Oratoris dignitate quasi superbiam. Id mihi animos addit, utrùm & vires, penès vos judicium erit, Auditores ornatissimi, at certè non vereor, ne vos languentes ac frigidos relinquat nostra Oratio. Nostram adjuvabit vocem vox illa potentior, quæ vestris in animis sonat, & quidquid dicentis facundiæ deerit, id omne vos ex vestro quisque pectore supplebitis. Itaque quid in generoso illo, sed tenero adhuc semine inclusum sit, evolvam vobis & aperiam; quid DELPHINUS oriendo nunc afferat, hoc primum, quid crescendo sit posthàc allaturus, hoc deindè exequar; interque laureatas, ubi jacet, Pueri cunas, & sacram, cui nascitur, Regum Gallicorum sedem quasi constitutus, & nos, & nepotes intuebor.

P A R S P R I O R.

U B I quis, post longos uxoris labores & ancipitem viri curam, infans tandem nascitur, uterque parens malorum suorum immemor, nihil jam nisi lætum ac faustum cogitat, uterque ulnis excipit parvulam illam imaginem suâ, ingerit oscula, abstergit lacrymulas, diesque quo puer in lucem editus est inter felicissimos inscribitur. Ignotorum quoque favorem sibi conciliat spes illa civis, tenerque flos in virum adulturus. Movent ac pertentant animos primi vagitus, ingenuæ & lacteæ veneres, ipsaque mollioris ætatulæ infirmitas. Quæ cum in privatorum etiam ortu evenire soleant, quid fieri æquum est, si non ex obscurâ & tenui aliquâ, sed è clarissimâ & regiarum principe

domo, non sibi aut paucis, sed maximo Imperio genitus sit Puer, & Rex quodammodò ab ipsâ naturâ designatus. Nempè quantò altiùs suprâ cæteras eminent regia conditio, tantò latiùs de nato DELPHINO lætitia propagari debuit, neque ad augustos Parentes tantùm, sed ad totam quoque Galliam, ad ipsamque Europam pertinere.

LUDOVICUS quidem in illo Infante habet, undè nomini suo lucem quamdam immortalitatis jam affulgere sibi adpromittat. Exultet igitur, & spes, ut licet, concipiat lætissimas. Non exarescet egregius ille quem accepit tot Heroum sanguis, cujus origo, ceu Nili, tam altè repetenda est, ut propemodùm lateat, & è cœlo ducta videatur; sed à LUDOVICO XVI, quasi à novo capite, ad remotissimas ætates procurret, quotque annos à primo fonte ad nostrum usque tempus emensus est, tot sæcula purus illimisque permeabit. En arbor illa BORBONIORUM tot onusta tropæis, tantâ ramorum majestate ac numero superbiens, quæ nunc illo succrescente furculo pulchrior vegetiorque repullulat, novam propagabit sobolem, vincet temporum vices minasque tempestatum, posterisque umbrâ suâ complectens fructibus cumulabit uberrimis.

O miseros, vel in rerum fastigio & copiâ, Principes, quibus nulla proles obtigit. Magni audiebant, sed quod nomen dulcius sonat, patres non vocabantur, & in aulæ pompâ quasi solitarii fœcundis pauperum casis invidebant. Frustrâ prostratos ad genua cultores habuerunt, nullum in genibus, in sinu, fovere poterant puellum & hæredem suum. Frustrâ regnum amplificaverunt armorum formidine, aut consiliorum sapientiâ stabilierunt: suorum laborum fructus alienis ignotisque reliquere decerpandos, aut illa tantæ potentiæ moles, ceu fictile quoddam simulacrum,
brevi

brevi quassata fractaque diffiluit. O felicior Alexandris Cæsari-
ribusque LUDOVICE! Tu ab illâ perennitate sæculorum quam
regni tui laude attinges, misero quodam orbitatis fato non abrum-
pêris, sed ut in historiæ monumentis, sic in longâ nepotum serie
revivisces. Videbis circà solii gradus ludentem filiolum, crescet ille
virtutum tuarum testis & æmulator, eritque tuo imperio colum-
narum illarum instar, quæ superbas ædes & ornant & fulciunt.
Nobis vincendo regnandoque, illi regnabis & vinces. Ille tua prof-
pera condiet & commendabit, curas solabitur arrisu, regium fudo-
rem tenellis manibus detergebit, tibi olim, neque unquàm seriùs,
ingloriam, in incœpta, in publici amoris hæreditatem successu-
rus.

Tuque, ô tanti imperii consors! tot ipsa Regum Cæsarumque
neptis, tot virtutibus dives, tot veneribus affluens, cujus ea est
animi indoles, ea generis claritudo, ut per te unam urba-
nissimæ etiam Aulæ venustas exornari, nobilissimæ gentis splen-
dor illustrari potuisse videatur; quàm sacrum tibi jus additum
est in LUDOVICI amorem, procerum obsequia, populorum-
que reverentiam! Incede jam lætior per ora hominum tu Regia
conjux eademque mater, tibi & regales nuptias, & regalem
partum nepotes nostri gratulentur. Adolescat interea tuo in sinu
atque osculo LUDOVICUS alter, cum sorore suâ quæ tibi materni
illius gaudii primitias attulit, cui frater cumulum esset addi-
turus, quæ felix naturæ DELPHINUM parantis meditatio, &
rosea solis nunc exorti nuncia fuisse meritò prædicatur. Tibi
novum adjiciant decus pretiosiores illæ thesauris quibuscumque
gemmulæ. Ostenta illas populis, ut solebat Scipionum filia
Gracchorumque mater Cornelia, quâ tu & longè clarior es
natalibus, & eris prole multò felicior, audiaturque ex ore tuo:

Hæc mea pulcherrima sunt & carissima ornamenta. Fruere tu, LUDOVICUSque, vestrâ lætitiâ, vestroque Filio. Vestro autem ! imò Patriæ totiusque Nationis.

Ita est, Auditores ornatissimi, Patria illa communis omnium Parens, DELPHINUM peculiari quodam modo Filium sibi vindicat, DELPHINUM in oculis gerit, DELPHINUM amantissimè complectitur, per quem sua Gallis bona dulciùs sapiunt ac mirâ condiuntur suavitate. Quorum equidem fontes si paulò altiùs repetam, ac leviter delibem, abs re, credo, non alienum erit. Triplicis enim nostræ nos' felicitatis admonet recens DELPHINI ortus, eamque firmam ac perpetuam fore pollicetur. Ideòque demùm, & regiam, & Borboniam, & masculam sobolem optavimus nasci, natamque nobis gratulamur, quòd sub imperio & regali, & hæreditario, & virorum proprio, beatissimè vivimus.

Atque ut hinc initium faciam etsi jamdiù quæritur uter utri præstet civilisne mos an regius, quæstio tamen adhuc paribus rationum momentis quasi librata pendet. Nec secùs evenire potest cum duæ res quarum utraque suis & valet utilitatibus, & laborat incommodis, vagâ indefinitâque disputatione agitantur. Verùm si meminerimus Solonem quoque, prudentissimum virum, eas cæteris prætulisse leges, non quæ optimæ ipsæ, sed quæ civium suorum indoli aptissimæ viderentur, quid nostrâ referat, quænam omnium per se præstantissima sit imperii ratio, modò pateat nihil æquè ac regnum Gallis convenire? Nunc verò fingite paulisper animis, Auditores, Galliam suis destitutam orbamque Regibus populariter administrari. In hâc tot Provinciarum latitudine, quantæ consultandi difficultates, quanta opinionum diversitas, quæ agendi moræ, motuumque discordia ! Quoties in ipso rei discrimine

impedita intricataque machinatio hærebit, aut dissolvetur ! Quî possit, aut velit, præceps ac temeraria multitudo optimas leges condere, optimos eligere Magistratus ac Duces, consilia & & lentè concoquere, & sacro premere silentio, & constanter exequi ? Quot orientur è tot cupiditatum conflictu factioforum partes, proditorum insidiæ, æmulationum certamina ! quot rapinæ, ostracismi, proscriptiones ! Si quid foris ingruat, Gigantæum illud Reipublicæ corpus, quod innumeras manus moveat, rectricem animam desideret, prodigiosa quidem forsitan conabitur, sed vel uno ictu fluminis tactum corruet, & sub illâ, quam extruebat, mole jacebit confepultum. Domi autem quam non diù stabit prædicata illa tumido verborum fastu æqualitas ! Librâ enim, ut fit, hinc aut illinc præponderante, tandem pauciores aut aliquis unus totum imperium ad se trahet rapietque, & omnium cervicibus imminebit impotens dominatio, ad quam, ubi civitas inclinata est, levioze momento à populari, quam à regio statu, summa rerum impellitur. Et mihi si liceret in lætissimo argumento præteritos Galliæ dolores retractare, quot & quantas memorare possim tempestates, quibus publica navis fluctuavit, cum gubernatores nondùm confirmatâ, aut non satis liberâ manu clavum moderarentur ! Quoties in scopulos illisa propè diffiluit, cum lucens è regali folio tanquàm excelsâ turre fax, navigantes aut defecit languidior, aut delusit multiplex. Verùm age, redde suam Regibus potestatem, redde suos reposcenti Galliæ Principes, quorum vel teneram sobolem tanto in pretio habet, tam grato animo nascentem excipit. Jam filebit ille popularium procellarum stridor, totque ventis concitati fluctus detumescent. Coibunt avulsæ distractæque partes, & unicæ mentis impulsu facili pariter ac celeri movebuntur. Pro turbu-

lentis concionibus, aderunt placidiores circuli, pro tristi ac tetrico fremitu, exeret se infita Gallorum animis omni urbanitate condita hilaritas. Tu verò libertas aurea, quæ sola vitam verè vitalem facis, quæ omnia contingis mirificâ dulcedine, influisque in animos sensu suavissimo, non dilabêris, aut exaresces, sed potenti legum objectu continebere, collatâque ac derivatâ singulorum veluti rivorum exiguâ parte, eâque maximè inutili ac turbidâ, in communem alveum, affluet folio fons quidam potentiæ perennis & uberrimus, undè in cives pax & securitas, tantò latius, quanto ex editiore loco, refundentur ac dimanabunt. Ad Patriæ caritatem quæ aliquantulò languidior esse possit in magnâ qualicumque civitate, accedet honoris sensus Regisque amor, qui quam efficacem, Auditores, quam sacram vim habeant, nos tantùm Galli novimus. Collectisque unum in fomitem triplicis hujus flammæ radiis, animi singulari ardore incenduntur. Nec jam virtus, quasi fulgur, per tempestates identidem erumpet; sed veluti sol æquabili splendore elucebit. Gallorum levitatem Reges constantiâ suâ & gravitate continebunt, impetum prudentiâ moderabuntur, luxuriam quæ perdit respublicas, regna etiam labefactat, exemplo edictisque compescent, bonas & præclaras artes patrocínio munificentiaque alent & excitabunt. Ad tyrannidem vero ipsi transcurrere, nec volent magno suæ tùm gloriæ, tùm etiam utilitatis, quæ cum nostrâ conjuncta est, detrimento, nec si velint, poterunt, validissimis repagulis intrâ justam dominationem coerciti. Ut enim infrâ se subditos, ita suprâ se vident Deum legesque & publicam existimationem.

Hinc lætamur, ô DELPHINE, te dùm paternum LUDOVICO nomen affers, ad regium nasci, & esse ad solium illud voca-

tum, cujus ipsa diuturnitas nostram testatur felicitatem, quod post sæcula tredecim splendescit magis statque firmius, cui denique multi infedere optimi Principes, pauci qui vitio temporum, nullus ferè qui suo, alios se præstiterint: nunc verò cum melius intelligunt Reges quid populis, populi quid Regibus debeat, ejusmodi omnes infidebunt, qui quod à nascendi conditione fortientur, id suâ virtute mereri possint, ita ut nobis optandi labor quidem & periculum, non commoda & fructus adempta esse videantur.

Verè enim, non adulatoriè dicam, Auditores, Regem fingi quam eligi, minùs arduum ac lubricum est. Dispicere quidem inter inexpertos quis ferendæ coronæ sit maximè par, res est difficultatis & aleæ plenissima. Ut enim, quod vulgò dicitur, quæ laus in secundo gradu fulserat, eadem in primo sæpè deficit; ita rursùs quæ in humiliore loco posita nullum aut minimum sui sensum fecerat, si altiùs extuleris, ventilatur quodammodò & accenditur. Neque Nero ac Titus priusquam imperarent, ille talem tyrannum, hic orbis delicias, ostendebant. Vitia sua aliquandiù comprimunt ambitiosi homines, ubi licentiam nacta fuerint, tantò violentiùs & audaciùs eruptura, isque regio diademate insignitur, qui sit malis etiam hoc pejor, quòd ab illo non poterat præcaveri; quid quod optimus quisque honorum minimè cupidus est & latere amat, dùm contrà pessimi ad regnum iter per fas ac nefas moliuntur, factiones comparant, emunt suffragia, Rempublicam postea vendituri! Hic ego quamvis nullius populi aut regiminis censores agere velim, te compello vel invitus, tuamque doleo sortem, infelix Polonia. Cur in regno vel Galliâ nuper latiore, illa civium, si tamen cives dicendi sunt, miseria & paucitas? Cur nullas ferè artes, nullam

ferè nosti, nisi venalis coronæ, mercaturam, quæ, sive rerum, sive hominum indolem spectemus, florere maximè poteras? Quoties ipsâ eligendi copiâ inops, Reges ab exteris aulis quasi ostiatim mendicasti, ipsâ libertate serva obstrufos tibi & impositos frustra recusasti? Eloquere illas interregnorum tempestates, & bella quibus te ipsa laceras, & competitorum simultates atque insidias, quibus fit, ut neque subditi, neque Principes possint unquam tuti aut securi consistere. Quantò satiùs igitur ab ipsâ lege quæ semper eadem, semper incorrupta est, quam ab hominibus errori & cupiditati obnoxiiis, populorum rectores nominari! Cum certa viget ac definita Principum successio, tunc omnes occlusi sunt inquietæ ambitioni aditus, succisaque turbarum civilium radix, undè tot mala pululant. Non jam è vulgari seminario in ignotam alienamque aulæ regionem intruditur germen advectitium, ubi fructus edat immaturos, & degener elanguescat: sed Regius Puer, ceu in natali solo, generosa quædam arbor, sub umbrâ paterni solii, ad laudis domesticæ lucem, educatur & adolescit. Ita quod apud Ægyptios lege sancitum erat, rectè an secùs non interpretor, ut paternis in artibus filii se continerent, id in præclarâ regnandi arte, haud dubio populi Principumque bono, obtinet. Consistunt enim unâ in domo regiæ virtutes amorque publicus, in bonum domesticum ac familiare coalescunt, quod novâ in dies accessione crescat, & perpetuâ quâdam hæreditate propagetur. Ubi Reges fiunt, ibi timent ipsi ne sua secum intereant consilia, legesque rescindantur, timent populi ne meritum gratia pereat, ne rerum incerta fluctuet administratio, & sunt utrique eas ob causas ad bonum segniores. Ubi nascuntur, filii patrum sic insistent vestigiis, ut si quid rectè fecerint,

imitentur, si quid fecus, exemplo edocti, caveant, & moribus, religioni institutisque, vel apud mobilissimi ingenii gentem, quædam perennitas asseratur. Illic Princeps uni ferè sibi consulit, patriæ bona veluti brevem subitamque prædam devorat, & quorundam cælibum more abligurit. Hîc tanquam Paterfamilias regnum usui se accepisse, non mancipio, intelligit, hæredi etiam suo providet, auctiorem facere studet Rempublicam, patrimonium suum, majores denique ac posteros cogitans, illorum assequi laudem contendit, horum occupare, ita ut eâdem semper mente, quasi traditâ, animati, patribus Pater, Filius filiis tanquàm unus vir uni familiæ imperet, neque Rex unquàm mori, sed rursus juvenescere videatur.

Nobis quidem, Auditores, non verendum erat ne LUDOVICI sceptrum Borboniâ è domo aliò transferretur. Vigent multiplices Borboniæ stirpis rami ramulique, quibuscum spes nostræ adhuc florescebant, imò procreata erat ex optimi Principis sanguine Regalis Puella, quæ alius populi vota implevisset. Nostra natio masculam Regis sui sobolem requirebat. Non quòd illa duram se ac tetricam ergà fæminas præbeat, aut contumeliosè de illo sexu existimet. Quorum neutrum in gentem totius Europæ urbanissimam & humanissimam cadit. Corporis leporem ac formæ veneres propria esse fæminarum, ingenii animique bona iisdem esse cum viris communia, novimus Galli & ultrò confitemur. Illarum manus sceptrum, frontem diadema non dedecet. Ut enim vetera exempla omittamus, imperantem Mariam - Theresiam nostra hæc ætas demirata nunc quoque Catharinæ regnum admiratur, & possit utraque cum summis Regibus comparari. Apud nos tamen mulieres, eo contentæ quo potiuntur imperio, nullum aliud ambiant, sint societatis decus,

non hostium terror, regnandi voluptatem ac delicias quæ in benefaciendo positæ sunt, perfruantur : regnandi laborem & curas viris ne invideant. A robustioribus enim humeris ad molliores grave hujusce imperii onus reclinari vetat mos antiquissimus ac sacer, à quo si Gallia unquam recesserit, brevi peregrinos mores, novam linguam, novam fortasse Religionem, alia omnia per feminarum nuptias, huc inferri videamus. Imò si quod illis datum jus in sceptrum fuisset, sedisset forsitan Gallico in solio Gallorum sanguine etiam tum fumans Eduardus ille materno jure ferocior, vidissent majores nostri omnia hæc Angliam fieri, & in dilecti Borboniorum nominis locum, alienum, ne dicam hostile, nomen irrepisset. Itaque ipsæ mulieres, quarum hîc auribus inservire me non timeo ne quisquam suspicetur, intelligent se ab imperio non superbè excludi, sed prudenter amoveri, coronam non adimi sibi, sed suis asseri filiis, legemque illam quam Gallis suasit, non sexûs omni honore digni contemptio, sed Regum suorum & Patriæ caritas, ipsæ comprobabunt, modo se non feminas tantùm, sed Gallicas etiam esse meminerint. Quamobrem AUGUSTA LUDOVICI & ANTONIÆ FILIA, te solium quidem manet, sed id externum; Regias artes hîc edocebere, alibi exercebis; virtutum tuarum florem nos videbimus, fructum alii percipient; erisque Galliæ thesauri cujusdam instar non tam ad proprios usus, quàm ad munificentiam sepositi ac reservati, quo amicam nobis civitatem donare lætabimur, ubi tu populos beando ANTONIAM orbi quasi geminabis. Intereà tuus Frater ab haud pœnitendo sanè Magistro erudietur & informabitur. Illâ enim ætate suscepit Filium LUDOVICUS, ut sperandum sit non Puero Rege & adhuc sub tutelâ posito,

quo

quo nullum gravius est hæreditariis in regnis incommodum; usuram esse Galliam, sed maturo & longâ disciplinâ exercitato, nosque in fruendo Patre Filium posteris diù prægustaturos. Hinc maximè crevit effusa illa omnium lætitia, quæ non potuit intrâ hujusce imperii fines contineri, quin ad cæteros etiam populos redundaret.

Oceanus quidem ille Britannicus adeò quietis impatiens, tot procellis tumidus ac minax, toto sæpe fluctuum impetu in Galliæ littora debacchatus, sed ità ut semper in vanum fragorem inanesque spumas reciderit, qui priùs nostris successibus fremebat & indignabatur, nunc fileat, aut etiam gratulatorium aliquid admurmuret. At maxima pars Europæ nostros induit sensus, & præbet se, quo potest modo, Gallicam. Superavit montium, quibus finimur, obices, fluminumque latitudinem, exorti DELPHINI, non modò fama, sed etiam gaudium; Eridanus Isterque Sequanæ assonant, & nullæ jam Alpes esse videntur, nulli Pyrenæi. O Hispanorum fortissima gens, quæ Galliæ beneficio Borbonios Reges ipsa quoque tibi gratularis, fuit illud tempus quo nos terreres paveresque, hostis non impar, quem vincere opimus triumphus, cui cedere aliquandò clades non inhonesta videretur, quique simul esset Gallicæ virtutis experimentum ingens, ingens exercitatio. Nunc utriusque gentis manus & animos conjunxit amicum fœdus & publica societas. Et dùm priùs hostium terror, tunc lætitiae interpres fulmen, non jam bellico, sed geniali fragore natum DELPHINUM nunciavit, tu quam in armorum nostrorum gloriâ partem habes, eandem in faustissimi eventûs gaudio tibi vindicasti. Cæteri vero quibus Italia floret, quibus ornatur Germania, Principes Galliæ decus ac felicitatem ad se pertinere

interpretantur , seque cum LUDOVICO & Augustissimâ LUDOVICI Coniuge , tùm sanguinis , tùm etiam animorum vinculis , probant esse conjunctissimos. JOSEPHI autem pectus quàm tenero sensu felix ille nuncius permulserit , vix dici aut cogitari queat. Novit enim Cæsar optimus quid sit amare suos , ab iisque redamari. Gaudet ille Gallorum gaudium , Gallorum hospes egregius , quos non imperatoriæ quidem majestatis pompâ & apparatu perculit , sed eo tot regiarum virtutum splendore , qui vel inter obductam privatæ simplicitatis nubem pelluceret. Gratulatur LUDOVICO nostro quem eò magis diligit , quò illum penitiùs introspexit , oculatissimus bonorum Regum judex & æquissimus æstimator. Gratulatur denique tibi , Soror amantissima , concessum illud munus quod ardentibus votis efflagitabas , quod unum tam felicibus nuptiis deesse videbatur , quo uno tantus populorum amor rependi poterat & inflammari. Quin etiam Borealis Europæ regio jam doctrinarum nostrarum luce collustrata , hujus quoque lætitiæ radiis incalescit. Omnes enim & quos vetus ac fida societas nobis amicos facit & penè familiares , & quos nuper Galliæ devinxit communis boni ratio , vident in DELPHINO fœderum testem & obsidem , Gallici Regis hæredem & æmulum , qui suâ quondam , ut Pater , potentiâ usus sit ad asserendum , non Gallorum modò , sed omnium gentium , jura , commercium , felicitatem. Ecce jam Puero conjugem , LUDOVICO nrum utroque dignam prospiciunt. Ecce ad ejus ortum erigit se America , ecce Asia rerum nostrarum prosperitati favet ac suffragatur. Hîc intelligitis , Auditores , quantò latiùs nostra Oratio possit evagari. Sed ne locorum temporumque intervalla superemus. Cubant adhuc in Regiâ

Puelli cunis spes illæ rerum lætissimæ, cum illo crescent, cum illo vires fument ac robur, & à nobis ad futuram ætatem prominebunt, cui DELPHINO in nostro Rex optimus promittitur.

P A R S A L T E R A.

IN statum adeò meliorem, Auditores ornatissimi, perducta est conditio populorum, ut quod huic terrarum globo Philosophi quidam accidisse existimant, idem de civitatibus imperiisque meritò affirmari posse videatur. Priscis enim temporibus terram ferunt in rupes altissimas intumescentem, in profundas abrumpentem se voragines, crebris montium ignitorum incendiis, aut exæstuantis oceani fluctibus inundatam, intestinis succussam ac labantem motibus diù multumque laboravisse, donec annorum firmata lapsu & hominum exculta manibus, tutiorem incolis sedem, lætiusque præberet spectaculum. Ita politicus orbis, postquàm bellatores, insar flammæ voracis, effusos, & improvisa ferarum gentium quasi diluvia perpeffus est, postquàm ignorantie superstitionisque cæno immerfus diù torpuit stagnavitque, in civiles erupit tumultus ac discordias, ab importunâ tyrannide ad exlegem licentiam perpetuo quodam æstu jactatus fluctuavit, videtur nunc his defunctus malis & felicitati multò propior quievissè tandem & quasi constitissè. Sic enim nota est hujus orbis quem incolimus facies, ea vis armorum quibus utimur, ut nullæ posthac concrefcere possint barbarorum nubes, quin multò antè provideantur, ac celerrimè diffi-

pentur. Ità se variæ civitates tuentur invicem & adjuvant, ut nemo latiùs audeat victorias propagare, quin statim concurrant omnes quasi commune incendium oppressuri. In hâc verò tam clarâ, tam latè diffusâ doctrinarum litterarumque luce, nunquàm recurret illa nox quæ tamdiù totam Europam fœdissimis tenebris deformavit. Itaque si bella exceperis, quæ quandonam extinguuntur? Quid jam internæ ac domesticæ Regum administrationi nocet? Quid superest ad populorum felicitatem nisi ut Reges imperent quàm optimi? DELPHINUM verò talem futurum esse spondent, præclara, quæ nactus est, naturæ adjumenta, optima quâ utetur institutio, & magna parentis exempla quæ illi proponuntur.

Et si Principum venas egregio & suprâ plebeium sanguine semper imbui, illisque ut regium nomen, ità regias dotes nascentibus obvenire, fervile mendacium est, putidaque adulatio; DELPHINO tamen plura suppetere quam cæteris hominibus ad virtutem naturæ præsidia & incitamenta, nemo diffitebitur. Enimverò si parentes suos liberi non ore tantum, sed animo etiam referre solent, & est quædam, ut infirmæ aut vegetæ habitudinis, ità virtutum vitiorumque hæreditas, quid non ab eo PUERO expectemus, qui Borbonium, Lotharingicum, Austriacumque sanguinem in se misceat, tresque domos Heroum feracissimas quodammodò complectatur ac repræsentet; Tot verò majorum suorum bona, pietatem dico, humanitatem, fortitudinemque, unum in caput congeri, quàm pulchrum est naturæ munus, quàm dives patrimonium! Non succumbet ille tanto pondere minor, non ad avitæ laudis splendorem oculos reflectet atque connivebit, fœtus degener: sed eriget se audacior, & circumfusæ lucis radios fixo obtutu combibet, genus

verè aquilinum. Aderit hortatrix virtutum gloria, quæ Principum animos acrioribus pungit stimulis majorique voce exsuscitat. In sublimi enim loco positi, ceu totidem sidera, mortalium aspectus fallere nequeunt, siue fixi sint ac luce suâ splendeant, siue errent & alienam mutuentur, seu aspergantur maculis, seu prorsus obscurentur. Omnia sibi inter laudem & infamiam abrupta vident, & contemni, eam demùm esse malis principibus oblivionem. Frustrà vivi latebras ac secretum quærunt, mortui sepulcrum sibi prætendant: urget immisericors, retrahitque fugitantes publica existimatio, inuritur eorum fronti infamiæ nota quam nulla ætas deleat, vivitque eorum nomen damnatum immortalitate. In hoc autem virtutis vitiique bivio quasi constitutus, quod de Jovis filio Hercule memorant, utram tandem sequetur DELPHINUS vivendi viam? Illam scilicet quam majorum suorum vestigiis tritam animadvertet, quò illum vocabit certissima regni expectatio. Plerique quidem homines fortuito, ut ità dicam, ac temerè educantur, quia cum prævideri nequeat quemnam sint in civili societate locum habituri, sæpiùs accidit, ut eâ pueri disciplinâ informentur, quæ nihil aut parùm adultis profit. In DELPHINI institutione, nulla esse potest hæsitatio, nullus ab hoc ad illum tramitem flexus, notum est iter, meta cernitur, Rex fingendus est. Verùm etsi recta est via, non ideò tamen nullas habet difficultates. Quin etiam eò impeditior est, quò plana magis & amœna ingressis videtur. Occurrit primo in aditu oblata è longinquo regiæ magnitudinis species, quâ stupent oculi ac cæcutiunt. Latent structæ sub floribus insidiæ, undè se vix expediat Puer fraudi cuilibet opportunus. Suavissimo cantu blandiuntur voluptas & adulatio, improbæ Sirenes, & ad exitium devocant, nisi teneras aures

Principi obturent duces fidissimi, eumque officii quasi vinculis obstringant, præceptisque præmuniant saluberrimis.

Quiesce nunc, ô Serenissime Princeps, inter pias ac nobiles manus clarissimæ cùm avitâ, tùm propriâ laude feminæ cui tuam LUDOVICUS infantiam, judicio & sibi & illi honestissimo, concredidit. Mox ubi ætas accesserit corpori firmior, tuum ingenium animumque informabunt, quos tibi Pater toto regno prospicit, Rectores sapientissimi. Illi te Musarum disciplinâ excolent, earumque thesauros ac delicias tuis oculis explicabunt. Decet enim qui cæteros potentiâ anteit, doctrinâ etiam antecellere, animumque fingere sibi maximo imperio parem. Nullius igitur scientiæ florem non decerpes aut certè delibabis, quo melior fias omnis ingenii artificiique patronus & æstimator. Sic intelliges quid indè ad hominum necessitates, quid ad oblectationem, quæ ipsa necessitas aliqua est, momenti afferatur. Experiendo senties quid Patria debeat, viris illis qui dùm in teneros puerorum animos instillant mixtam virtute doctrinam, præparant bonos Reipublicæ cives, legibus interpretes se dignos, præclaros aris ac folio defensores, gloriosam non minùs quàm difficilem Provinciam sustinent, quibusque hanc oblatam prætervolando laudem vester pudor, ô Parisiensis Academiæ Magistri, quasi prolixiorum erubescet; vestra æquitas, ô cæteri quotquot adestis, Auditores, vel à me datam comprobabit, & breviorum esse fatebitur. Neque verò Musæ regii sui alumni erunt unquam immemores: quod à te decus, ô DELPHINE, illæ acceperint, id abundè compensabunt, illarum splendore tuum Imperium relucebit, tuum illæ nomen, quod ipsæ pollicentur, *solvi metuente pennâ*, ad feras ætates perferent, & in regni tui partem à te vocatæ, te

rursus adsciscant in suæ immortalitatis communionem. Sed quædam ejusmodi studia sunt quorum civem & incolam, non hospitem tantum esse principem oporteat. Hic, etiam me tacente, Historiam nominetis, Auditores. Illa est magistra Regum immortalis; illa nullo redempta damno, nullo parta periculo & annis celerior experientia; illa varia quædam ac facilis peregrinatio, quâ non exteræ solum regiones, sed aliæ etiam ætates, lustrantur sedendo ac pernoscentur. Quemadmodum enim DELPHINI oculis, dum Geographiæ dabit operam, peritus aliquis Doctor volubilem globum subjiciet, variis inscriptum & Gentium & Urbium nominibus, ac levi invertendo manu, hæc est, inquit, India ubi fregit amica nobis dextra Anglorum superbiam; hinc internum mare, & Magonis Portus & Calpes olim invictæ juga; inde cernis Hispaniam gloriæ nostræ sociam & adjutricem; superior est ea cui tu beandæ natus es Gallia; en aspice Oceanum jam liberum ac patentem; viden Dominicanam, Vincentianam, Granadam, Eustachianamque, & alias insulas Gallicæ virtutis monumenta & præmia? hinc totum hostilem exercitum, tanquam unum militem, cepimus; illinc Philadelphiam considera recenti libertate & tot fortissimis vindicibus gloriantem: eundem in modum, Auditores, Historia, regnandi præcepatrix, mobilem ætatum orbem quasi revolvat, variasque ac remotissimas ejus partes utili quodam artificio spectandas sistet ac morabitur. Imò populos ac Reges qui pridem extincti sunt ad vitam quodammodo revocabit, qui DELPHINUM suis exemplis erudiant & coram alloquantur. Aderunt præsertim Gallici Principes & nepotem suum invisere gestient. Aderit cœlesti magis quam regiâ coronâ nitens BORBONIORUM Pater ac pietatem suadebit, pietatem quæ terrarum

Dominos Dominum respicere jubet se omnibus superiorem, cujus in manu sint, è nutu pendeant, qui miserorum gemitus atque adeo silentium exaudiat, eorum numeret lacrymas ac tyrannis imputet, sitque, ut malorum Regum Judex & ultor indeclinabilis, sic bonorum simul exemplar & præmium. Sua-debit humanitatem HENRICUS ille suorum beneficus victor, & breviores heu! deliciae, qui dulcem obliviosis cæterorum Regum pauperibus reliquit suâ memoriam longumque deside-rium, qui sibi superstes regnat post ducentos ferè annos in omnium animis, & est apud gentem Regum suorum studiosissi-mam, Regum omnium qui vixêre dilectissimus. LUDOVICUS verò inter cæteros non tam diuturnitate imperii, quàm splen-dore & gloriâ insignis, prosperæ fortunæ par, adversâ major, quibus verbis hæredem infantulum moriendo allocutus est, iisdem nostrum hunc DELPHINUM vel mortuus admonebit, sibi bella & sumptus nimis placuisse confitebitur, & egregiâ cul-parum suarum pœnitentiâ augustus senex, in Regio nepote juvenilis animi culpas præcavebit. Hæc & alia Serenissimus Princeps, Historiâ interprete edocebitur. Præter illam verò quam junget DELPHINUS cum mortuis familiaritatem, vivos etiam ac res ipsas interrogabit. Cognoscer gentem illam cui nunc nascitur, cuique è carissimo Filio evadere debet Pater amantissimus: explorabit magni illius corporis vires, non quò sciat quantùm perdere sanguinis, quamdiù pati, quatenus ità cruciari & languere possit, ut ne omninò extinguatur, quod est carnificum: sed quemadmodùm prudentes medici solent, quâ valeat, quâ laboret, undè oriatur aut immineat malum, quomodò curari illud aut arceri queat, & quædam constitui partium omnium æquabilitas ac libramentum. Dispiciet quid
corrigi

corrigi statim & emendari, quid tempori sanandum relinqui oporteat. Sunt enim vitiosi quidam fructus, qui postquam maturuerint spontè decidant, quos quicumque crudos avellere properet, fortassè nequeat, aut arborem ipsam gravissimè læserit. Singula verò DELPHINI studia persequi si velim, Auditores, dies me deficiat & hæc in immensum excurrat oratio. Offerunt se animo simul quæ spectant leges, Religionem, regias pecunias, institutionem publicam, gentium jura ac fœdera, bellum, agros, commercium & sexcenta id genus, quæ vel enumerantem si defatigent, quanti laboris erit perdiscere! Sustainete regalem Discipulum, ô vos sapientissimi Magistri & custodes. En vestræ diligentiae creditur sacer quidam ignis ac publicus. A vobis ali ac foveri, per vos lucere debet posteris. Si extinxerit illum ignorantia, si quod indè prava cupiditas excitarit incendium, si vos ingentis istius ministerii officia & sanctitatem violaveritis, eruent posteri cineres vestros, vosque malorum suorum reos postulabunt. Agite ergò, gloriam DELPHINO & Patriam ostendite: verbo dicam, LUDOVICI nostri virtutes, illi proponite imitandas.

Hanc veluti spirantem tabulam intueatur & in se totam exprimat. Obversetur ejus oculis & animo purissimus ille castimoniae nitor, qui nullo vitiorum contactu maculari, nullâ libidinum aurâ afflari potest, & LUDOVICUM vel magis quàm suæ potentiae splendor eximium facit & spectabilem: severissima illa vivendi integritas, quâ sibi, ut aliis, imperans, aulæ blandientis illecebras & sæculi nequissimi corruptelam nobili triumpho vincit, & Rex, & juvenis. Voluptas enim cum intelligat Regum exempla esse populis pro legibus, Regum animos, hostis callida, veluti morum publicorum fontes dulci veneno tentat, folium-

que maximè impetit, ceu quamdam arcem quâ semel expugnâtâ, jam cætera facili negotio subigat, & in omnium animos impunè dominetur. Eamdem benè instructam munitamque si noverit, tunc verò jam occupatis locis ipsa depelli metuit, regrediturque mœrens ac pudibunda. Sed ea demùm voluptas LUDOVICO sapit, quæ optimis animis probari solet, ac benefaciendo percepta nullam admixtam habet amaritiem. Venatur ille quorum malis mederi possit, pudentemque in suis latibulis inopiam investigat, tandemque deprehendit, humanissimus idem & acutissimus indagator. Quoties vili sub tugurio pauperculos conjuges, tanquàm beneficum numen, suo alloquio, suis muneribus recreavit, ubi si fortè repertus erat, se, dùm suas invisit delicias suisque indulget amoribus, (hos enim suos amores per jocum vocat optimus Princeps), latere non posse doluit, & molestam questus est aulicorum sedulitatem ! Hæc verò, quod ipse nolit, ne curiosè scrutemur & excutiamus, illa saltem prædicari possunt beneficia, quæ non privatim, sed publicè contulit. Discant posterì quàm pio, quàm tenero nos affectu complecteretur LUDOVICUS, qui populis, in ipso regnandi exordio, munus obsequiosum condonavit, quò veriùs de suo ad folium adventu gauderetur, qui deindè tam severâ manu domesticos sumptus circumcîdit, additum id omne sibi interpretans, quidquid sui non penderent, & illos supremi fastigii ornatus, ceu quamdam foliorum exuberantium luxuriam compesci voluit atque castigari, quò plura in reliquæ arboris succum ac robur verterent, qui denique per longum sumptuosumque bellum, pecunias imperandi necessitatem tam solerter declinavit, quàm alii causas & modos excogitant, quibus eadem exprimantur, neque ullum ferè populis vectigal adjecit, præ-

terquàm amoris & obsequii, ità ut nulla pars belli, nisi rerum prosperè gestarum fama lætitiæque, ad Provincias pertineret, imò novis etiam illæ beneficiis augerentur. Vivebant adhuc multis in locis, vel potius per luctum consenescebant, politici illius morbi quem à barbaris invec̃tum barbaro nomine feodalitatem vocant superstites quædam victimæ, cum agris suo labore excultis, suo sudore irrigatis venales, pecorum, non hominum, loco habitæ, quibus nullum sui jus, nulla possessio, nulla denique hæreditas, nisi ærumnarum & vinculorum. Ecce vobis, ô miseri, tandem exorta est à regali folio lux purissima libertatis. Nunc audebitis gloriam intueri, nunc enitescet virtus illa, quæ servilium catenarum quasi contactu deteritur, fœdamque rubiginem contrahit; pro misellâ ac vernili sobole, liberos; pro incerto, & obnoxio peculio, patrimonium; pro natali duntaxat terrâ, veram Patriam; pro dominorum impotentium libidine, Regis optimi leges habebitis: jam homines, jam Galli. Sed non modo innocentium catenas rupit manus benefica, illas etiam quibus fontes obstricti gemunt fecit leviores. Horrentes carcerum tenebras irradiavit regiæ benignitatis splendor, obduratique adversus omnem pietatis sensum animi, in gratas ergà LUDOVICUM voces erumpere didicerunt. Intelligit enim Rex sapientissimus, iniquum fore, si damnationi pœna præiverit, crudele verò & inhumanum, si quod, nullo bono publico, privatum malum existeret, neque legum animadversionem iracundiam esse, sed prudentiam, easque non tam scelestos supplicio ulcisci, quàm scelera exemplo terrere. Cùm easdem ob causas præviam tormentis haberi vetuit quæstionem, tùm etiam maximè quòd fallax & lubricum est illud argumentum; quo quidem reorum magis infirmitas

aut robur, quàm improbitas aut innocentia explorari, & quid illi pati valeant, quàm quid egerint dignosci posse videatur. Has aliasque ejusmodi leges comprobastis, ô integerrimi Magistratus, quos reposcenti Galliæ redditos esse & in pristinum splendorem restitutos, haud minimum sanè est LUDOVICI beneficium. Has admirabitur Regius Adolescens, easque virtutes combibet, undè illæ profluxerunt. Sed cum tanti imperii Rector omnia solus videre, solus exequi non possit, dispiciet ex paterno exemplo & publicâ existimatione quales sibi Rex optimus circumdare debeat consultores & administratos. Optabit simillimos illis adjutores, quorum alter in arduo loco sic modestus ut fallat invidiam, in lubrico, sic firmus ut eandem non reformidet, totius Europæ animo capax, ubique præsens & quasi multiplex, ac mentis instar quæ per totum diffusa corpus nemini tamen cernitur, artus imperiorum omnes impulsu æque arcano & efficaci ità flectit ac movet, ut nemini non utilem se præbeat & gratiosum : alter animo dignus qui lectissimo bellicæ juventutis flori præesset, dignus ingenio qui rebus maximis & terrestri, ut ità dicam, totarum classium gubernationi admo- veretur, amicus idem & civis optimus, insigne documentum humanitatem cum fortitudine, cum negotiis litteras, cum amplissimis fortunis acerrimam industriam consociari posse. Optabit ut sibi olim assideant ejusmodi viri quorum neque aciem tenuissima fugiant, neque captum maxima superent, qui publicam rem diligenter ut suam, abstinenter ut alienam administrant, virtutem sequantur unam, nullo gratiæ respectu, Regique & populo simul consulant, sui duntaxat immemores. Audiet parentem augustissimum Filius in recentis ortûs sui lætitiâ flevisse tamen, & quem consultorem Nestoreâ canitie

& prudentiâ venerandum , longo rerum usu , & animi moderatione commendabilem , raro admodum ac singulari præmio , regiâ scilicet amicitâ , vivum honestârat , eundem singulari quoque præconio , regiis lacrymis , honestavisse mortuum. Adeò quos optimos putas eligere studes , & amare nosti **LUDOVICE**. Atque utinam pacificas istas virtutes olim videndo æmulandoque , bellicas audire tantum & admirari possit Princeps Serenissimus. Discat Patrem non aliam ob causam arma , induisse quàm ut exultantem ferociùs Anglorum superbiam compefceret , illatas toties Gallis injurias , impedimentumque & interclusum totius Europæ commercium egregiè ulcisceretur , & oceanum ab usurpato quasi tridente in libertatem regiâ manu vindicaret , hinc omnes ferè populos legitimi ac necessarii belli habuisse socios aut suffragatores. Discat quàm prudens ducum optimorum elector , quàm munificus virtutis adhortator , quàm clemens victor fuerit , quàm ægrè tulerit rem longiùs protrahi , quàm sæpè pacem è caliginosis belli nubibus , pacem è medio victoriæ complexu respexerit.

Tamdiù ne vos , ô Angli , pacificis **LUDOVICI** consiliis obsistere ! Parùm ne sanguine vestro cruentati sunt Oceani fluctus & Americæ campi ? Audite Patriam , tot captas , fulminatas , submersas cum viris opibusque naves deplorantem , tot laceri imperii vulneribus ingemiscentem. Dùm loquor , ecce irretitus rugit Dux vester fortissimus , ecce templorum nostrorum parietes captiva signa vestiunt , ecce Principales cunæ palmis triumphalibus obumbrantur , & lacteolum Gallici lilii candorem duplici jam exornat ambitu Americanæ laurûs viriditas. Ut decorum fuit tamdiù vos nobis obniti potuisse , diutiùs obniti velle periculosum sit & exitiosum. Exarmentur

tandem populorum omnium manus & animi , omnes ab atrocibus bellorum procellis clementi pacis aura recreati , in securâ periculorum , in lætâ victoriarum recordatione conquiescant.

Hanc quoque votorum nostrorum partem , ô summe pacis Regumque arbiter , tu benignus audies , à quo jam alteram exoravimus. Intereâ conjunctam cum precibus accipe gratulationem , & qui folio fulcrum & hæredem , LUDOVICO & ANTONIÆ amoris pignus ac vinculum , nobis denique spes maximas & ingens lætandi argumentum annuisti , Galliam idem respice tuas ad aras cum augustis Parentibus procumbentem. Affla pretiosissimo Infanti vivaces spiritus , consumma & absolve quam inchoasti sacro-sanctam tui numinis effigiem , ibique tuæ non potentiæ solùm , sed etiam bonitatis lineamenta agnoscantur. Adorna tenerum illud pectus doctrinarum omnium virtutumque divitiis , ut sua perspiciat ametque officia. Regnare ferò incipiat , ferò desinat. Diù nobiscum LUDOVICO fruatur exemplo & Patre , LUDOVICUM ipse nostris nepotibus quasi continuet , hæredes sui simillimos relicturus ; offeratque tibi aliquandò terra hæc dignissimum tuis oculis spectaculum , ortas è Regum virtute & sapientiâ , populorum innocentiam & felicitatem.

D I X I.

Typis mandetur aio Reçtor , die Januarii octavâ 1782.

CHARBONNET.

A. Boblet.